

Filosofen en burgers

“Wat is dat toch met de filosofie en de Grote Verhalen?”, vraagt onderzoeker Jeannette Pols zich venijnig af in dit nummer van TGE. Ze stelt die vraag in reactie op een betoog van filosoof Mark Coeckelbergh. Startpunt van Coeckelberghs artikel is zijn observatie dat hedendaags ethiekonderzoek in de gezondheidszorg steeds vaker onderzoek van praktijken is. Beïnvloed door antropologen en sociologen, trekken empirisch ethici het veld in op zoek naar ‘kleine verhalen’ over concrete mensen die verplegen, eten of voor een scherm zitten. Hoewel Coeckelbergh de waarde van dergelijk onderzoek inziet, plaatst hij ook kritische kanttekeningen. Want hebben de zogenaamde ‘grote verhalen’ van denkers als Heidegger, Weber en Marx nog wel betekenis nu ethisch onderzoek zich richt op ‘kleine verhalen’? Het filosofisch-conceptuele werk van deze roemruchte denkers blijft een broodnodige aanvulling op al dat praktijkgerichte onderzoek. Zonder het wijsgerig instrumentarium uit de grote verhalen dreigt het gevaar dat de normatieve angel uit de analyses gehaald wordt, zo waarschuwt Coeckelbergh. Dat onderzoeker Pols het hier hartgrondig mee oneens is, schemert onmiskenbaar door in haar vraag hierboven. De empirische filosofie waarmee zij zorgpraktijken wil begrijpen, is meer dan ‘grote verhalen’ navertellen en toepassen op nieuwe situaties en vraagstukken. Het draait bij dit soort onderzoek veeleer om ‘praktijken in theorie brengen’. Kijken naar praktijken van zorg, articuleren wat daar voor ‘goeden’ op het spel staan, deze onderling vergelijken en daarover argumenteren, dat is wat empirische ethiek doet, legt Pols uit. Maar, houdt Coeckelbergh in zijn nawoord vol, moet dat onderzoeken van praktijken ‘geheel traditievrij’ gebeuren, waarbij ‘oude mannen’ moeten zwijgen?

Wie wil zich laten douchen door de buurman? Dat vroegen de sociologen Tonkens en Duyvendak zich onlangs af in een groot opinieartikel (NRC Handelsblad, 11 mei 2013) naar aanleiding van de grootschalige hervormingen in de langdurige zorg die de overheid momenteel optuigt. Die hervormingen gaan gepaard met een veranderende notie van burgerschap, constateren zij. Er wordt ingezet op ‘affectief burgerschap’, waar zorgzame burgers door affectieve banden met elkaar en hun omgeving in beweging komen en zo betrouwbare vervangers worden van betaalde professionals. Annelies van Heijst haakt in dit nummer aan bij het debat over de toekomst van de zorg. Zij pleit voor *Fair Care*. Wat

Van Heijst daar precies onder verstaat kunt u lezen vanaf pagina 42. Interessant is in elk geval haar stelling dat *Fair Care* alleen van de grond kan komen vanuit een andere invulling van burgerschap. In dat burgerschap gaat het niet zozeer om het bevorderen van zorgzaamheid door affectieve banden te benadrukken, maar om ‘het meedragen van zorglasten’. Grote delen van de bevolking gaan ‘vrijuit’ als het gaat om zorglasten en dat is eigenlijk een vorm van sociaal onrecht, betoogt de Tilburgse hoogleraar. De Raad voor de Volksgezondheid en Zorg geeft een reactie.

Wat doe je als verpleeghuisteam wanneer een aan alcohol verslaafde bewoner beschonken op zijn scootmobiel stapt en vervolgens stoplichten en verkeersregels negeert? In de rubriek Uit de praktijk wordt uitgebreid ingegaan op de vragen waarmee het behandelteam worstelt. Wat is onze verantwoordelijkheid? Hoe zit het met het beroepsgeheim? Is de bewoner wilsbekwaam? Van wie is de door de gemeente (WMO) betaalde scootmobiel eigenlijk? Drie experts becommentariëren de casus vanuit respectievelijk sociaal-maatschappelijk, medisch en ethisch perspectief. Eén van de hamvragen: wat mogen het team en de bewoner verwachten van medeburgers?

Naast deze brandende kwesties over de inzet van filosofen en burgers biedt dit nummer van TGE ook een aantal besprekingen van recente boeken en proefschriften. Bovendien is er aandacht voor een tweetal publicaties van het Haagse Centrum voor Ethiek en Gezondheid. Redactielid Karin Janssen van Doorn doet verslag van een debat naar aanleiding van het signalement *Rechtvaardige selectie bij een pandemie* en Evelien Tonkens bespreekt de *Toekomstverkenning Ethiek en Gezondheid*. Tot slot kunt u lezen over een expertdiscussie rond ethische vragen ten aanzien van vroegpreventie van antisociaal gedrag bij jongeren. Na acceptatie van het artikel bereikte ons het verdrietige bericht dat één van de auteurs, ethicus Ron Berghmans, was overleden. Elders in dit nummer vindt u een In Memoriam geschreven door Guido de Wert. Ron was nauw betrokken bij ons tijdschrift: als gewaardeerd auteur, als kritisch reviewer van manuscripten en als lid van de redactieraad. Namens de redactie, redactieraad en de Stichting Geneeskunde en Ethiek wens ik Rons familie, vrienden en collega’s veel sterkte toe.

Gert Olthuis
Hoofdredactie.TGE@gmail.com